

Љубодраг П. Ристић

РАЗВОЈ ЈЕДНОГ ГРАДА

Изложба *Рудо Поље – Карановац – Краљево (1476 – 1915)*, аутор изложбе: Драган Драшковић. Народни музеј у Краљеву, август–октобар, 1997

Темељно истраживање и проучавање историје сопственог народа, неспорно, представља основ колективног и појединачног *укорењивања* и један од стубова садашњег опстанка и будућег напретка. Претпоставку таквог делања чине богатство архивске грађе и студниозни рад појединаца. Због читавог низа општепознатих варварских удара које је претрпео током свог дугог бивствовања на овим просторима и, често, неразумљиво алкавог односа према документима и траговима сопствене историје српски народ се, нажалост, не може подичити обиљем историјске грађе којим би богато документовао сопствену прошлост. Међутим, број оних који истражују историју српског народа и утемељеност и квалитет њихових истраживања и презентовања резултата су такви да често – колико је то могуће и у извесном смислу – успешно ублажавају скоро трагичне последице бројних уништавања грађе. Резултати таквих истраживања су утолико делотворнији уколико је број оних којима су доступни већи. У низу различитих облика презентовања докумената и резултата истраживања прошлости ширем кругу заинтересованих изложбе су, сигурно, најподесније.

Уз чврсто уверење да је све ово тачно, може се тврдити да је Народни музеј у Краљеву изабрао најбољи начин да најпре краљевачкој, од августа до октобра, а затим и београдској публици током новембра и децембра 1997. године приближи једном изложбом историју свога града. Изложба *Рудо Поље – Карановац – Краљево (1476 – 1915)* чији је аутор историчар – виши кустос Драган Драшковић, припремљена је за пажљиво одабрани тре-

путах. Планирана је и отворена као саставни део истоименог научног скупа који су за шесту по реду, изузетно богату и успешну културну манифестацију *Жички духовни сабор*, организовали Балканолошки институт САНУ и Народни музеј у Краљеву. Њеним отварањем, 14. августа 1997. године, почео је, сечано и званично, програм ове манифестације.

Сазедаана у целини, ова изложба, коју чини више од 420 експоната, представља у историјском и музеолошком смислу богато документовану и илустровану историју вароши Карановца (од 1882. године града Краљева). Обухваћен је веома дуг период: од првих писаних помена насеља Рудо Поље, 1476. године, до аустроугарске окупације Краљева, 1915. године. Изабрани период представља заокружену целину кроз чију се судбину може пратити историја српског народа и његовог развоја на микроплану. Оно што претходи овоме периоду припада, у истраживачком смислу и према досадашњим резултатима, археологији, а оно што је следило после 1915. године је сасвим другачији, буран и нови период историје српског народа и ове мале градеке средине.

Што је назначено насловом то је потврђено садржајем изложбе: она је, с обзиром да је посвећена историји једнога града, неминовно локалног карактера. Али, својом промишљеном концепцијом и садржајем који је обухватио елементе историјске географије, друштвене и војне историје, историје здравства, урбанизма, архитектуре и фотографије, можда и мимо амбиција аутора Драгана Драшковића, она је изашла из локалних оквира.

Почетак изложбе посвећен је првим поменима насеља Рудо Поље у XV и XVI веку. Овај назив насеља брзо је потиснут новим: Карановац. Интересантан је и значајан део изложбе који обухвата период српских устанака против Турака. Оружјем, скицама, мапама, портретима и документима илустрован је значај Карановца као турског и, затим, као српског упоришта.

Урбани развој града обрађен је низом експоната који „говоре” о томе како се од насеља „на најнижој тераси покрај Ибра”, Пљакиног шанца и Старе чаршије првом регулацијом вароши према плану Лазе Зубана, успостављањем сокака, улица и тргова и њиховим првим називањем по именима значајнијих личности српске историје, од турске касабе развила значајна српска варошица а потом, крајем XIX века, и град. Сходно овом развоју – види се на изложби – град је добијао потребне и репрезентативне грађевине: цркву, господар-Васин копак, школску зграду, зграду начелства округа чачанског (Окружни суд)...

Трагови свих ратова које је Србија водила током XIX и почетком XX века остајали су и у Карановцу (Краљеву). У низу изложених предмета (оружје, војничка опрема, униформе, ордење) и фотографија Драган Драшковић пије случајно, и у Краљеву и у Београду, централно место дао фотографији великог формата Краљевчанина, српског официра Милоша Ј. Алексића. Направљена у оповременом маниру и са уобичајеном позом фотографисаног, ова фотографија се, међу обиљем сличних, наметнула својом поруком о одлучности и снази српског народа и, свакако, житеља овога града да, у изузетно тешким околностима, истраје и победи. Те околности аутор изложбе је успешно приказао групом фотографија једног од највећих српских а, сигурно, и европских ратних фотографа Ристе Марјановића.

Детаљи социјалне историје Карановца (Краљева) педаггично и зналачки сложени дали су објективну али лепу и патинирану слику градеког становништва и његовог живота. Ту су занатски предмети али и прва етомато-

лошка бушилица. Изложени преглед и портрети председника општине од 1839. до 1916. године и низ групних и породичних фотографија пезаобилазни су детаљи грађанске историје Краљева.

У крајње озбиљном подухвату и приказивању прошлости Краљева, Драшковић је нашао места и за духовито музеолошко илустровање двеју локалних анегдота: једна је о селяку који се, потрошивши своју пијачну зараду у кафани, враћа кући „празне торбе и пуне главе” а друга о момку званом Сјеница који се „сукобио” са својим „двојником” у огледалу.

Изложба *Рудо Поље – Карановац – Краљево (1476 – 1915)* је, то се јасно види, рађена као мали истраживачки подухват. Ниме је показано како је једна релативно мала, градека средина која се током дугог периода борила са заосталошћу турске касаве и материјалним недаћама, имала узоре у Београду а стремљења европских димензија. Све то, ненаметљиво а врло успешно, стручно и са мером, приказао је аутор изложбе. Радећи на изложби и каталогу који је прати, аутор је, очигледно, темељно истраживао историју Краљева без илузије да ће овим својим радом завршити посао али са намером да бар укаже на неке правце даљих, могућих истраживања. Каталог изложбе који је урадио Драган Драшковић са сарадницима, садржајем и обимом текста и илустрација превазилази очекиване и устаљене окви-ре те се стиче утисак да поставља нове основе или бар указује на потребу да се, у догледно време, припреми и објави монографија Краљева коју овај град одавно заслужује. На крају, међу подстицајне димензије ове изложбе треба увретити и наду да ће сви они који су породично, емотивно или стручно везани за овај град својим прилозима обогатити музејску збирку, сачувати традицију и оживети историју овога града.